

s tistim, kar opisujejo, izražajo predvsem spreminjanje evropskih navad in miselnosti. Iz njih avtor razbira stopnjo civiliziranosti zahodnjakov in spreminjanje njihove miselnosti, in sicer od razsvetljenstva, ki zahteva spoznavanje na podlagi izkušenj, in romantike, ki išče "divjake" na svojem kontinentu, do porajajočih se nacionalizmov in s tem povezano nestrpnostjo do drugačnosti pa vse do današnje evropske miselnosti, ki tolerantnost in multikulturalnost poudarja kot najvišjo vrednoto.

Velik del knjige je posvečen procesu evropeizacije Balkana, ki je dobil pravi polet po odhodu Turkov in ki ni samo načrtno uničeval in pozabljal vsega, kar je spominjalo na Turke in s tem zgodovino spreminjal v mitologijo, temveč je šel z roko v roki z zmanjševanjem tolerantnosti do različnosti in z ugašanjem "žive podobe multikulturalnosti", kot je Balkan pod turško nadoblastjo leta 1909 označil Eliot. Na koncu knjige avtor zapiše: "Medtem, ko si je Balkan na vso moč prizadeval, da bi bil podoben Evropi, kakršna je bila nekoč, to je nestrpna do različnosti, se je Evropa opredeljevala in se še opredeljuje na podlagi svoje različnosti do Vzhoda, vključno z Balkanom. Pri tem si prizadeva biti takšna, kakršen je bil Balkan nekoč, ko se še ni evropeiziral."

Irena Destovnik

FRANCE GOLOB: *MISIJONARJI, DAROVALCI INDIJANSKIH PREDMETOV*. - Ljubljana : Slovenski etnografski muzej, 1997. - 315 str. : ilustr. (Knjižnica Slovenskega etnografskega muzeja ; 5)

Posode iz brezove skorje, nož za skalpiranje, mošnja za tobak iz kože bobra in vidre, lok s puščicami in bojni kij, kanu iz brezove skorje, krplje za hojo po snegu - vsi ti predmeti iz življenja severnoameriških Indijancev se nam ponujajo v Slovenskem etnografskem muzeju v Ljubljani, ki je ob Baragovi dvestoletnici priredil zadevno razstavo.

Z razstave bomo šli še posebej obogateni, če nas bo po njej spremljala knjiga Franceta Goloba z naslovom *Misijonarji, darovalci indijanskih predmetov*, ki je izšla kot peta publikacija v knjižni zbirki Knjižnica Slovenskega etnografskega muzeja. France Golob je umetnostni zgodovinar, konservator in je bil v Slovenskem etnografskem muzeju v Ljubljani vodja tehničnega oddelka. V omenjeni knjigi je z znanstveno temeljitostjo razgrnil muzejsko gradivo, obenem pa tudi predstavil like treh slovenskih misijonarjev, darovalcev indijanskih predmetov, skupno z najdišči tega gradiva.

Na prvem mestu je seveda veliki Friderik Baraga, ki ga ni treba posebej predstavljati. Več zabojev indijanskih predmetov je preko Trsta poslal svojemu svaku Gresslu pa tudi muzejskemu ravnatelju grofu Hohenwartu. Njegova donacija, zajeta iz življenjskega gradiva Otavcev in Očipvejcev, obsega industrijske

predmete, stanovanjsko opremo, kose oblačil in prirodnine. Natančneje: izdelke, narejene iz brezove skorje, otroške predmete, otroško zibelko, dve indijanski rogoznici, en par nevestinih čevljev, moško in bojno opremo, Baragove indijanske knjige in nekaj ameriških kovancev. Baragova zbirka je dokumentirana z originalnimi dokumenti iz leta 1837 in je prva neevropska zbirka Slovenskega etnografskega muzeja.

Naslednjo donacijo je muzeju prispeval misijonar Franc Pirc, poleg Baraga najmarkantnejša osebnost v zgodovini slovenskega misijonarstva v 19. stoletju v ZDA. Pirc je imel izrazit talent za gospodarstvo in je uvedel na Kranjsko sadjarstvo, v Ameriki pa je misijonaril po vsej velikanski Baragovi škofiji. Menda je učil Indijance žgance kuhati. Najiminitnejši predmet v Pirčevi donaciji je kamnita sekira iz zelenega peščenca, izkopana v kraju Krivo drevo. Drugi predmeti v donaciji: ženski, moški in dekliški mokasini in okrogla pletena košara s pokrovom.

Tretji misijonar, ki je poklonil indijanske predmete takratnemu Deželnemu muzeju v Ljubljani, je bil Ivan Čebul. Ta Gorenjec, rojen v Velesovem, je bil pravi božji avanturist: kaplan na Gorenjskem, misijonar z Baragom, z dvakratno vrnitvijo v Evropo, popotnik po Palestini in Egiptu, župnik v francoski škofiji Versailles, ponovno misijonar v Ameriki, kjer lahko romar po Baragovi deželi obišče v St. Igancu njegov grob, zaznamovan z veliko kocko črnkastega marmorja.

Naj omenimo nekaj najzanimivejših predmetov iz Čebulove donacije: krilatega polža iz tropskih morij, ki so ga Indijanci uporabljali kot trobilo za sklic vernikov k molitvi, posodo s pokrovom iz drevesne skorje z ornamentami iz barvne slame, košek s sladkorjem, ki so ga Indijanci pridobivali iz soka sladkornega javorja, vrečo za tobak, narejeno iz kože kanadskega bobra, indijansko pipo ali kalumet,... Vsi ti predmeti so v Golobovi knjigi komentirani z znanstveno nadrobnostjo. A poleg obdelave materialnega gradiva najdemo v knjigi še kaj. V mislih imam slikovne upodobitve raznih motivov iz indijanskega življenja - tako na primer izdelavo čolna, vožnjo s pasjo vprego, pridobivanje javorovega sladkorja,...

Golobovo knjigo je sicer pobudila Baragova obletnica, a bo ohranila trajno vrednost. Naj dodamo, da je besedilo v slovenskem in angleškem jeziku, knjiga pa vsebuje 92 slikovnih prilog.

Alojz Rebula

MIRJANA GAŠPAR IN BEATA LAZAR: *ŽIDJE V LENDAVI = A LENDVAI ZSIDOZAG.*-Lendava: Lindplast Pince, 1997.- 134 str.

O preteklosti Judov na slovenskih tleh je bilo do pred nekaj zadnjih let bolj malo objavljenega gradiva. Vendar podobno kot kjerkoli drugje v Evropi so bili